CENTRALNA KOMISJA EGZAMINACYJNA

Arkusz zawiera informacje prawnie chronione do momentu rozpoczęcia egzaminu.

Układ graficzny © CKE 2013

UZUPEŁNIA ZDAJĄCY

KOD | | | | **PESEL** | | | | | | | | | | |

Miejsce na naklejkę z kodem

EGZAMIN MATURALNY Z FILOZOFII

POZIOM PODSTAWOWY

11 MAJA 2015

Instrukcja dla zdającego

1. Sprawdź, czy arkusz egzaminacyjny zawiera 12 stron (zadania 1–21). Ewentualny brak zgłoś przewodniczącemu zespołu nadzorującego egzamin.
2. Rozwiązania i odpowiedzi zapisz w miejscu na to przeznaczonym przy każdym zadaniu.
3. Pisz czytelnie. Używaj długopisu/pióra tylko z czarnym tuszem/atramentem.
4. Nie używaj korektora, a błędne zapisy wyraźnie przekreśl.
5. Pamiętaj, że zapisy w brudnopisie nie będą oceniane.
6. Na tej stronie oraz na karcie odpowiedzi wpisz swój numer PESEL i przyklej naklejkę z kodem.
7. Nie wpisuj żadnych znaków w części przeznaczonej dla egzaminatora.

Godzina rozpoczęcia: 14:00

Czas pracy: 120 minut

Liczba punktów do uzyskania: 50

Część I *(20 punktów)*

Zadanie 1. *(2 pkt)*

Do podanych zdań dopisz właściwe pojęcia. Pojęcia wybierz spośród:

autarkia altruizm ascetyzm aporia anamneza

1)	Postawa, której istotę stanowi troska o innych i nastawienie na czynienie dobra wykraczającego poza dobro własne.	
2)	Postawa przejawiająca się w rezygnacji z wartości hedonistycznych, witalnych i utylitarnych oraz wyrzeczenia się uciech życia.	

Zadanie 2. *(2 pkt)*

1. Wyjaśnij pojęcie *cnoty* w filozofii Arystotelesa.

.....

.....

.....

.....

2. Podaj podział cnót według Arystotelesa.

.....

.....

Zadanie 3. *(1 pkt)*

Oceń prawdziwość poniższych zdań. Zakreśl literę *P*, jeśli zdanie jest prawdziwe.

1.	Baruch Spinoza głosił monizm i panteizm.	**P**
2.	W filozofii Arystotelesa wszechświat jest wieczny i nie ma początku ani końca.	**P**
3.	Zgodnie z przekonaniem Arthura Schopenhauera świat zjawisk jest obiektywizacją irracjonalnej woli.	**P**

Zadanie 4. *(2 pkt)*

W filozofii Kartezjusza i Spinozy występuje pojęcie *substancji*.

Czy Kartezjusz zgodziłby się ze stanowiskiem Spinozy w sprawie liczby i rodzajów substancji? Odpowiedź uzasadnij.

Odpowiedź: .....

Uzasadnienie: .....

.....

.....

.....

Zadanie 5. *(2 pkt)*

Wyjaśnij pojęcie *utopii* w sensie potocznym i filozoficznym.

Znaczenie potoczne: .....

.....

Znaczenie filozoficzne: .....

.....

Zadanie 6. *(3 pkt)*

Wyjaśnij, jak rozumieli szczęście wymienieni niżej reprezentanci szkół filozoficznych.

hedonista .....

.....

.....

stoik .....

.....

.....

.....

cynik .....

.....

.....

.....

Zadanie 7. *(3 pkt)*

Obok tytułu dzieła wpisz nazwisko jego autora. Nazwiska wybierz spośród następujących:

Platon Arystoteles św. Augustyn św. Tomasz Kartezjusz John Locke
Georg W. Hegel Immanuel Kant Gottfried W. Leibniz Martin Heidegger
Edmund Husserl

	Tytuł dzieła	**Autor**
1.	*Wyznania*	
2.	*Teajtet*	
3.	*Metafizyka*	
4.	*Summa teologiczna*	
5.	*Rozważania dotyczące rozumu ludzkiego*	
6.	*Rozprawa o metodzie*	
7.	*Monadologia*	
8.	*Krytyka czystego rozumu*	

Zadanie 8. *(3 pkt)*

Podaj nazwy stanowisk przeciwnych do poniższych poglądów.

a) Jedynym źródłem poznania są zmysły. – .....

b) Normy moralne są względne. – .....

c) Działanie ludzkie jest wyznaczone przez konieczność. – .....

Zadanie 9. *(2 pkt)*

Podaj autorów poniższych tez.

a) Esse est percipi. (Być, to być postrzeganym.) – .....

b) Myślę, więc jestem. – .....

c) Człowiek człowiekowi wilkiem. – .....

d) Człowiek jest trzciną myślącą. – .....

Część II *(30 punktów)*

Na podstawie załączonych tekstów i własnej wiedzy wykonaj polecenia.

Roman Ingarden
Książeczka o człowieku

Jest z pewnością bardzo trudno określić naturę człowieka. Wykracza on poza wszelkie ramy nadawanych mu określeń przez swoje czyny, czasem bohaterskie, a czasem straszliwe, przez niezmierną różnorodność swego charakteru i zamierzeń, jakie usiłuje realizować, przez niedającą się wyczerpać nowość swych dzieł i przez podziwu godną zdolność do regeneracji po każdym prawie swym upadku […].

Z pewnością egoizm dominuje w większości ludzkich czynów indywidualnych, społecznych czy narodowych. Jest jednak czymś specyficznie ludzkim działać wyłącznie dla cudzego dobra czy szczęścia i w wypadkach wyjątkowych oddać swe życie dla uratowania cudzego życia, czasem nawet kogoś zupełnie obcego. Człowiek może dokonywać czynów straszliwych, okrutnych i „nieludzkich", lecz zarazem jest jedynym stworzeniem, które czuje się upokorzone przez swe złe czyny i stara się odpokutować za swoje winy. W granicznym wypadku jest gotów zabić się dla ocalenia swojego honoru i jest zapewne jedynym stworzeniem, dla którego istnieje w ogóle honor i poniżenie tego honoru. Jedynie też człowiek czuje się odpowiedzialny za swój sposób życia, zwłaszcza wtedy gdy nie udało mu się zrealizować wartości niezbędnych, jego zdaniem, dla jego godności wewnętrznej. A wreszcie prawdą jest, że w większości przypadków pożytek jest dlań motywem rozstrzygającym o jego działaniu, lecz jest też prawdą, że człowiek jest jedynym stworzeniem, które może tworzyć dzieła i sytuacje pod żadnym względem niepożyteczne. A tworzy je tylko dla ich piękna i dla wzbogacenia przez ich istnienie świata specyficznie ludzkiego.

Krótko mówiąc: istnieje pewien zbiór szczególnych wartości, które człowiek sobie ustala i usiłuje realizować, a nawet do ich realizowania czuje się powołany. Jakie to są wartości, to niełatwo powiedzieć. I jest możliwe, że ich ogół zmienia się w granicach ściśle określonych w zależności od poszczególnego typu człowieka i od epoki historycznej […]. Uszczęśliwia go natomiast urzeczywistnienie wartości i ulega ich szczególnemu urokowi. Nie chodzi tu przy tym […] o wartości relatywne w odniesieniu do jego potrzeb życiowych (jak np. pożywienie) ani też w stosunku do jego przyjemności (jak np. dobre zdrowie lub rozkosz), lecz o wartości w swej immanentnej jakości absolutne, jakkolwiek ich realizacja zależy od twórczej siły człowieka, słowem: wartości moralne i wartości estetyczne.

Lecz człowiek nie znajduje tych wartości po prostu w przyrodzie, w świecie materialnym. Musi wytworzyć realne warunki ich zaistnienia i ukazywania się w świecie. Dzięki szczególnej umiejętności przewidywania ich jakości wytwarza na podłożu świata realnego,

przez odpowiednie przetworzenie niektórych rzeczy i wywołanie pewnych procesów, nowy świat – świat kultury ludzkiej, w którym wartości się ukazują.

Ten nowy świat nie istniałby bez geniuszu i działalności twórczej człowieka i nie mógłby się ukonkretyzować bez wytworzenia jego fizycznej podstawy bytowej, dostosowanej przez człowieka do funkcji ukazywania nowych przedmiotów i ich wartości […].

W obliczu tej nowej rzeczywistości człowiek zapomina do pewnego stopnia o swej prawdziwej naturze, czysto zwierzęcej […]. Czuje się szczęśliwy, gdy może być świadom obecności wartości stworzonych przez siebie lub przez swych bliskich. Ta rzeczywistość specyficznie ludzka jest trwalsza i dłużej trwająca niż życie poszczególnego człowieka i […] stanowi dla każdego z nas pewnego rodzaju dziedzictwo, które znajdujemy w naszym świecie jako dar przodków i jako odradzanie się minionych epok dziejowych, i jako spotkanie z ludźmi, którzy już dawno nie żyją […]. Pełne zadowolenie może nam dać w życiu jedynie fakt, że udało się nam wytworzyć wartości noszące piętno naszej osobowości […]. My sami przekształcamy się pod wpływem dzieł, które stworzyliśmy i z którymi pozostajemy w styczności bezpośredniej i intuicyjnej, i – mimo naszej woli i naszej wiedzy – odradzamy się i przetwarzamy przez sam nasz wysiłek pozostawania w służbie realizacji wartości […].

Ale siła twórcza człowieka jest ograniczona. Nie jest zdolna stworzyć dzieł autonomicznych w swym istnieniu i niezależnych od naszej świadomości. Jest zbyt słaba, żeby rzeczywiście przetworzyć pierwotną naturę w rzeczywistość człowieka […]. Dzieła ludzkiej kultury duchowej nie znajdują w rzeczach materialnych nigdy oparcia tak pewnego, żeby mogły istnieć zupełnie bez pomocy działania i świadomości ludzkiej. Gdy moc duchowa człowieka słabnie lub zanika, warstwa Rzeczywistości Ludzkiej na świecie zdaje się zacierać i zanikać, a człowiek odkrywa oryginalne oblicze Przyrody – żywiołu w świecie go otaczającym i nawet w sobie samym, i czuje się wtedy opuszczony w świecie sobie obcym i straszliwym. Popada w prawdziwą rozpacz, czując się odartym z wszelkiego sensu, który uczynił z niego – zwierzęcia – człowieka.

Natura ludzka polega na nieustannym wysiłku przekraczania granic zwierzęcości tkwiącej w człowieku i wyrastania ponad nią człowieczeństwem i rolą człowieka jako twórcy wartości. Bez tej misji i bez tego wysiłku wyrastania ponad samego siebie człowiek zapada z powrotem i bez ratunku w swoją czystą zwierzęcość, która stanowi jego śmierć.

Roman Ingarden, *Książeczka o człowieku*, Kraków 1987.

Zadanie 10. *(2 pkt)*

Na podstawie tekstu Romana Ingardena zdefiniuj pojęcia: *natura, kultura*.

Natura: .....

.....

.....

.....

Kultura: .....

.....

.....

.....

Zadanie 11. *(1 pkt)*

Który z poniższych zestawów określeń (A–D) charakteryzuje naturę człowieka zgodnie z koncepcją Romana Ingardena? Zaznacz właściwą odpowiedź.

A. byt w sobie, dwoistość natury ludzkiej, świadomość siebie

B. wola mocy, wartości etyczne, tworzenie kultury

C. przekraczanie zwierzęcości, honor, siła twórcza

D. byt dla siebie, altruizm, szacunek dla świata natury

Zadanie 12. *(4 pkt)*

1. Na podstawie tekstu wymień cztery korzyści, jakie − zdaniem autora tekstu − przynosi człowiekowi tworzenie kultury.

- ……...
- ……...
- ……...
- ……...

2. Wymień dwa warunki, które, według autora, zapewniają wartościom kultury przetrwanie.

.....

.....

.....

Zadanie 13. *(3 pkt)*

Spośród poniższych sformułowań (a–f) zaznacz te, które – zgodnie z przekonaniem Romana Ingardena – są warunkiem powstania „nowego" świata.

a) geniusz człowieka
b) działanie twórcze człowieka
c) egoizm w relacjach międzyludzkich
d) powrót do natury
e) wytworzenie systemu wartości
f) zaakceptowanie przez człowieka swojej zwierzęcości

Zadanie 14. *(3 pkt)*

Roman Ingarden jest przedstawicielem jednego ze współczesnych kierunków filozoficznych.

1. Podaj nazwę tego kierunku.

…….....

2. Podaj nazwisko, innego niż Roman Ingarden, przedstawiciela tego kierunku.

…….....

3. Uzasadnij, że powyższy tekst Romana Ingardena realizuje założenia reprezentowanego przez autora kierunku.

.....

.....

.....

.....

.....

Zadanie 15. *(4 pkt)*

Porównaj koncepcję człowieka w filozofii Romana Ingardena z koncepcją człowieka w filozofii Thomasa Hobbesa oraz Jeana J. Rousseau.

Thomas Hobbes.....

.....

.....

.....

.....

Jean J. Rousseau.....

.....

.....

.....

.....

.....

Zadanie 16. *(2 pkt)*

Porównaj koncepcję rozpaczy w tekście Romana Ingardena z koncepcją zaproponowaną przez Sørena Kierkegaarda w poniższym fragmencie.

Rozpacz to rozpad syntetycznego stosunku jaźni do samej siebie. Ale synteza nie jest rozpadem, jest tylko możliwością, czyli w samej syntezie zawiera się możliwość rozpadu. Gdyby synteza była rozpadem, rozpacz nie mogłaby powstać; w tym wypadku rozpacz byłaby właściwością natury ludzkiej jako takiej, a więc nie byłaby rozpaczą; byłaby czymś, co atakowałoby człowieka, czymś, co przychodziłoby z zewnątrz jak choroba, w którą człowiek popada, jak śmierć, która każdego czeka. Aliści rozpacz rodzi się wewnątrz człowieka; gdyby człowiek nie był syntezą, nie mógłby popaść w rozpacz ani tym bardziej nie mógłby rozpaczać, gdyby ta synteza nie rodziła się we właściwym stosunku z ręki Boga.

Søren Kierkegaard, *Choroba na śmierć,* [w:] *Antologia tekstów filozoficznych*, cz. II, Kraków 2003.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Zadanie 17. *(2 pkt)*

Porównaj koncepcje natury ludzkiej przedstawione we fragmencie „Książeczki o człowieku" Romana Ingardena i poniższym tekście Jeana Paula Sartre'a.

Pojęcie Boga Stworzyciela we wszystkich niemal czasach utożsamiane jest z pojęciem najwyższego rękodzielnika […]. Bóg tworzy człowieka odpowiednio do techniki i koncepcji, dokładnie tak, jak rzemieślnik wytwarza nóż do papieru, odpowiednio do definicji i techniki wykonania […]. Jeżeli nie istnieje Bóg, to istnieje przynajmniej jeden byt, którego egzystencja poprzedza istotę, jeden byt, który istnieje przed możliwością zdefiniowania go przez jakiś umysł, i że tym bytem jest człowiek […]. Co to znaczy w tym wypadku, że egzystencja poprzedza istotę? To znaczy, że człowiek najpierw istnieje, zdarza się, powstaje w świecie, a dopiero później się definiuje. Człowieka w pojęciu egzystencjalisty nie można definiować dlatego, że jest on pierwotnie niczym. Będzie on czymś dopiero później i to będzie takim, jakim się sam uczyni. A więc nie ma natury ludzkiej, ponieważ nie ma Boga, który by ją w umyśle swym począł. Człowiek jest poza tym nie tylko taki, jakim siebie pojmuje, lecz również taki, jakim chce być, jakim się pojął po zaistnieniu i jakim zapragnął być po tym skoku w istnienie. Człowiek jest tylko tym, czym sam siebie uczyni […]. Tak więc pierwszym krokiem egzystencjalizmu będzie uświadomienie człowiekowi, czym jest on sam, i złożenie na niego całkowitej odpowiedzialności za własne istnienie. Ale mówiąc, że

człowiek jest odpowiedzialny za siebie, chcemy powiedzieć, że jest on odpowiedzialny nie tylko za swą własną indywidualność, ale również za wszystkich innych ludzi.

J.P. Sartre, *Egzystencjalizm jest humanizmem*, Warszawa 1998.

.....

.....

.....

.....

.....

Zadanie 18. *(2 pkt)*

1. Wyjaśnij, co znaczy Sartrowskie stwierdzenie *istota poprzedza egzystencję*.

.....

.....

.....

.....

2. Jaki byt, zdaniem Sartre'a, można opisać formułą *egzystencja poprzedza esencję?* Wyjaśnij, co tak zastosowana formuła oznacza.

.....

.....

.....

.....

Zadanie 19. *(2 pkt)*

Na podstawie podanych tekstów i własnej wiedzy porównaj poglądy Sartre'a i Ingardena na temat wolności.

.....

.....

.....

.....

Zadanie 20. *(2 pkt)*

Którego kierunku – relatywizmu czy idealizmu etycznego – są reprezentantami Sartre i Ingarden? Odpowiedź uzasadnij.

Odpowiedź: .....

Uzasadnienie: .....

.....

.....

.....

Zadanie 21. *(3 pkt)*

Wyjaśnij pojęcie egzystencjalizmu i wymień, innego niż Sartre, przedstawiciela oraz podaj nazwisko filozofa, który jest uważany za prekursora egzystencjalizmu.

Wyjaśnienie: .....

.....

.....

.....

.....

Przedstawiciel: .....

Prekursor egzystencjalizmu: .....

BRUDNOPIS *(nie podlega ocenie)*